

De Joan Tous / Félix Mesalles asociados S.L., y todo lo demás

2003

Publicado en: *INDE Informació i Debat*, Colegio de Arquitectos de Cataluña, Barcelona, abril 2003.

“Rumors de guerra”... Ja hem escrit en situacions similars... Massa vegades... El cor encongit... La més propera, fa massa pocs *INDE*, recordeu? Un míssil de Belgrad, la ciutat d'un amic, explotava al barri d'un altre amic a Zagreb, mentres queia un soldat de Nacions Unides abatut a la cantonada de la casa d'un tercer amic a Sarajevo. Però amb cada nova guerra, en lloc d'acostumar-nos, cada vegada la por creix més i més, i les conseqüències són pitjors. I ara, avui, les nostres guerres particulars semblen de paper. En comparar-les quasi fa vergonya parlar-ne. En canvi hem de continuar vivint en aquest petit país, i per tant hem de continuar escrivint de les nostres petites lluites. Així és com ens arriben els “rumors de guerra”, aquesta vegada des de Tarragona... Quelcom s'està movent a Tarragona... Uns joves arquitectes que han format el col·lectiu C3PO s'aixequen i llegeixen paraules per a la mobilització... “Som un grup d'arquitectes recentment col·legiats a la Demarcació de Tarragona. Estem intentant (...) crear un espai obert a tothom, en què poguessin sortir a la llum totes aquelles idees o inquietuds que creiem que poden existir”. I mentres tant, es busca tirar del fil, demanant un fax que en Jordi Sardà m'envia, fent trucades i enviant e-mails a Nacho Álvarez sense cap èxit, i un altre nom del grup —Sònia Vilella— que surt sobre la taula, etc. I en una d'aquestes, l'arquitecte tarragoní Josep Ramon Fontana, el primer doctorat a una escola privada d'Espanya (perquè, per suposat, en contra del que diu Josep Maria Montaner, ja fa temps que el lloc clau de la cultura i la crítica no és ni molt menys només la universitat pública: en tot cas això era abans, però el temps ha passat, i les noves generacions ja no han conegut ni en Franco. Tan difícil és d'entendre que les coses ara són ben diferents?), ens proposa una primera parada en un altre equip jove, el format per en Joan Tous i en Félix Mesalles.

De fet, sota l'exemple subliminal o no de les crides a la mobilització per part de l'AJAC desde finals de 1992, també ells van començar a reunir-se, amb els que anaven acabant la carrera entre 1995 i 1997, amb altres sis o set de la seva generació de Tarragona que tenien ganes de fer quelcom, ara entre trenta i trenta-pocs. Primer, reunions per sopar i xerrar, i després intentant fer alguna activitat. Clar que el Col·legi a Tarragona en detectar que hi havia aquesta gent inquieta, es va posar al seu servei. Als de Barcelona de l'AJAC, aixafats com estaven durant anys per l'antic Col·legi, els semblava increïble, perquè també a Girona s'estava produint aquest donar volada a la gent jove des de Cultura. I això que bona part de l'AJAC és ara la que surt a les llistes dels “cuarenta principals”, com es deia fa un parell de mesos a aquestes mateixes pàgines. A Tarragona tot ha acabat (o ha començat) cristal·litzant en una publicació institucional promoguda pel grup, dirigida per Juan Manuel Zaguire, amb el nom d'*AT Arquitectes de Tarragona*, com a butlletí de la Demarcació de Tarragona del COAC, buscant que sigui un fòrum de debat, amb opinions contraposades, amb professionals d'altres àmbits, i no només per publicar obres. I un altre de la mateixa generació, Jordi Guerrero, és ara l'encarregat tècnic de Cultura. Pel mig, Joan Tous i Félix Mesalles van obtenir l'encàrrec de diferents exposicions i publicacions. Fets que van posar “les províncies” per davant de “la capital”.

Doncs bé, parlant més concretament del despatx que ens ocupa, se situa al carrer Baixada de Toro, número 5, a una situació privilegiada, ben cèntric, al costat de la Rambla de Tarragona, tot just davant del mar, de l'anomenat Balcó del Mediterrani. O

sigui, del famós penya-segat que era l'antiga pedrera treballada per presos d'on sortia la pedra per fer l'espigó del port. En fi, unes "oficines amb vistes". De fet, els locals eren les antigues cotxeres d'un edifici classicista, amb la seva pedra artificial, motlures, balustrades, etc. Fins i tot amb una cúpula marcant la cantonada del carrer amb la Rambla. L'espai original era molt alt, com d'uns sis metres d'alçada, motiu pel qual es va fer un forjat intermedi per allotjar tres despatxos. Aquests els van anar adquirint poc a poc, un darrere l'altre, fins disposar ara de tots tres. Això perquè al principi, l'any 1996, en Joan Tous i en Félix Mesalles estaven sols simplement compartint un dels locals. Però en créixer el volum de feina van necessitar d'anar contractant més i més col·laboradors temporals i, per tant, es van veure obligats a ampliar també més i més l'espai, agafant els altres dos despatxos, a mida que coincidia que els veïns els anaven deixant. És clar que al principi els col·laboradors eren majoria d'estudiants d'arquitectura, però amb el temps van passar a ser exestudiants, ja arquitectes.

La feina que desenvolupen queda emmarcada a l'entorn de l'arquitectura, del disseny i de la Fotografia, exemplificada amb les Fotos que acompanyen aquest article. Per començar, aquesta dedicació al disseny, es pot dir que prové d'una iniciativa anterior: el mateix Josep Ramon Fontana ja va ser soci d'en Félix Mesalles amb altres tres que van formar Milimétrica (Pau Carazo, Miguel Mesalles i Lluç Sumoy), una societat cooperativa des d'on feien disseny gràfic i Fotografia, quan encara eren estudiants d'arquitectura. Així doncs, van començar amb exposicions i els seus corresponents catàlegs, primer per al Col·legi d'Arquitectes i prenent peu d'això després per a d'altres institucions. I durant els últims anys s'ha anat produint com una inversió del treball, ja que el disseny d'exposicions i el disseny gràfic ha anat donant molt més pas a l'arquitectura, fins al punt que ara ja poden triar una mica els encàrrecs.

Veient les seves obres s'entenen bé les intencions que hi ha darrere de la seva arquitectura. Així que, fent un ràpid repàs per algunes d'elles, es tindrà una primera idea. De petit a gran, passant primer per les nombroses exposicions que han dissenyat, s'extreu de seguida la conclusió de la confiança que tenen en resoldre les coses des del detall constructiu intel·ligent i eficaç a la vegada. Baixos pressupostos i discreció formal: aquesta contenció afavoreix que el protagonisme concedit a la tècnica des del principi quedi més emfatitzat encara per falta de rival. Especialment quan aquesta es pensa com la clau constituent de l'arquitectura. Per exemple, l'exposició de la I Biennial d'Arquitectura Alejandro de la Sota, de la Demarcació de Tarragona (i itinerant després), de l'any 1999... Unes planxes d'alumini ben senzilles, que per simple plegat dels seus cantells resolen una rigidesa suficient com per estalviar-se els marcs. Uns tirants creuats acabaran donant l'estabilitat final necessària. Efectivament, dins de l'estela del mateix Alejandro de la Sota, on l'economia màxima no és només monetària. I en canvi, només per deixar aquesta solució constructiva a la vista, pels extrems dels panells, el conjunt agafa una força especial. I el mateix a qualsevol altre exposició. Com l'altre (aquí no recollida fotogràficament) en que uns cercols metàl·lics recoberts de tela blanca traslluïda, grans pantalles de llum interior, es converteixen en els cilindres-panells, suports de l'exposició, tot per ficar unes varetes que entre cercol i cercol els tensen. Operacions constructives plenes de coherència, que es fan espectacle contundent precisament per la seva senzillesa. No cal res més per definir les seves victòries arquitectòniques. (Al final, aquesta dedicació a les exposicions els ha portat a que fins i tot en Joan Tous sigui professor d'arquitectura efímera a l'Escola d'Art i Disseny de Reus.)

D'altra banda, es podria dir que on agafen la màxima bel·ligerància provocativa amb l'entorn pròxim és a l'habitatge unifamiliar entre mitgeres al Morell (Tarragona), fet entre 1998 i l'any 2000. Només cal veure la imatge d'enfrontament a la Foto: sense ell, el que és, diguem-ne, "inadequat" passaria desapercbut. I això, aconseguit sense pretensions de conquesta de res. Tan sols per humil estratègia d'arribar al màxim volum permès, de manera que no l'afecti cap possible veí futur quan s'enganxi a la mitgera. I si s'obvien ara totes les subtiletes que té la casa, per acabar en poques frases, la resta del projecte quasi ve sol, al llarg d'una necessària campanya de buidatge, per tornar als metres quadrats que pel programa d'aquest encàrrec concret realment fan falta.

Per últim, tan sols apuntar fins a quin punt es veu —en l'abans i després d'una reforma com la de l'edifici d'oficines Gomà-Camps SA, a La Riba (Tarragona), dels anys 1999-2002— que no és tan difícil guanyar la batalla urbana que pretenem. Perquè —encara que no és ni de bon tros el cas— tot i que podria només ser una operació de maquillatge, tant de bo com a mínim (o per començar) es fessin "l'estètica" el 95% dels edificis que han arrasat el nostre paisatge fins fer-nos deambular com entre runes.

Guerra? Quina altra cosa se'ns deixa tenir ara al cap? Amb vergonya i preocupació... Però sí, com es veu, per sort les nostres "guerres" tan sols són guerres de paper... Que així sigui per sempre més arreu del món...

FOTOS

Foto 1

Joan Tous / Félix Mesalles associats, S.L. (foto: JTFM).

Foto 2

Habitatge unifamiliar entre mitgeres, El Morell, Tarragona, 1998-2000 (foto: JTFM).

Foto 3 i 4

Exposició de la I Biennial d'Arquitectura Alejandro de la Sota, Col·legi d'Arquitectes - Demarcació de Tarragona (i itinerant), 1999 (foto: JTFM).

Foto 5 i 6

Abans i després de *l'edifici d'oficines Gomà-Camps SA*, La Riba, Tarragona, 1999-2002 (foto: JTFM).